

**„Nekem a föld
való, nem égi
mása”** László Noémi: *Föld*,
Sétatér Kulturális Egyesület,
Kolozsvár, 2013.

Huszonhat vers, ciklusok nélkül, néz ránk a kemény-táblás kötetből... László Noémi újabb verseskötetének „koponyacsöndjébe” jó belehallgatni. Mintha egy trópusi tengeri kagylót illesztenénk a fülünkhöz. Ebben a lírai csöndben felsejlik a mélyebben született dallam. Nemcsak a Szamos partján tavaszodik, ahogyan *Csoda* című versének refrénje súgja: „Ömlik a fény a márciusi óra”, hanem ugyanez a napfény néz be a szobánkba is.

Mert László Noémi a „neo-transzilván” líra szülötte, mégis határokon átívelő, egyetemes magyar (női) hangon ír. Mintha a tanulmányai is erre predesztinálnák. A kolozsvári Babeş–Bolyai Tudományegyetem magyar–angol szakán végzett, a brit kultúrára specializálódott, majd az ELTE Doktori Iskolájában angol irodalommal foglalkozott. Műfordítói munkái is jelentősek (Mary Shelley, Blake, Yeats műveit ültette át magyar nyelvre).

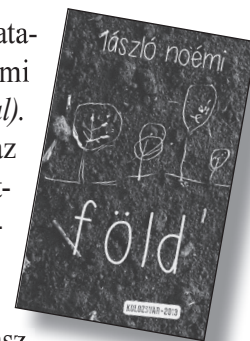
A *Föld* című kötetből első olvasásra szembeűnik a versnyelv, a stílus klasszicizáltsága, a poétikai hagyománnyal való élő és értő dialógus. Önkéntelenül Dsida Jenő lírai univerzumával rokonítjuk ezt a versvilágot. Fried István irodalomtörténész megfogalmazásával egyetértve, László Noémi azon alkotókkal rokonítható, akik inkább „a divattal, az ünnepektől szokással, a pillanatnyilag becsült eljárással... szembehaladva, a maguk költői világának bejárására törekednek...” De hozzátehetjük, nem csupán a saját költői szubjektum a verseinek tárgya, hanem legalább ennyire a költői individuumnak más ismert versekhez való viszonyulása, azok átértelmezése is. Mindehhez társul a versírás szakmai fogásainak, *technéinek* biztos kezű ismerete, amely feltételezi azt a képességet is, hogy az irodalom elmúlt századának, századainak alkotóival is lírai párbeszédbe léphessen. Ez az ars poetica egyszerre múltba néző és jelenbe tartó. Nem lehet elégszer hangsúlyozni, hogy a mai – többségében – individuális szemléletű, szigetszerű költői életművek között az ilyen attitűd segíti legjobban a poétikai hagyomány folyamatosságának értéktartását. Nevezhetnénk akár – pozitív értelemben vett – modern, lírai bizantinizmusnak is.

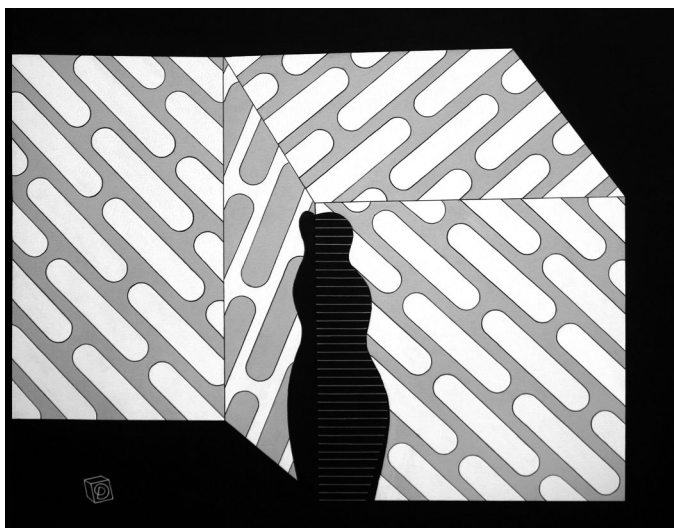
Megfér ebben a kis kötetnyi erdélyi tavaszban az előlegezett ősz is. A Kosztolányit ellentétes előjellel

parafrazeáló testi–lelki–anyai leltárkatalógus, amely inkább azt rögzíti, ami körülötte hiányzik (*Édes-keserű dal*). Kolozsvár tűnő, elvirágzott világa, az elhordott medrű Szamos. Látjuk a játszótéren a hintázó gyermekét szemlélő édesanyát, akinek „szoknyája szélén csüng a gyerekkor”. Aki már egyszerre „vénasszony, asszony, kamaszlány, kislány”. Mindez éles kontrasztban áll e vers dalszerűen panaszos zeneiségével. A költő a négyesoros, 5/5 ütemosztású, keresztrímes versszakok soriba néhol beleszótt időmértékes adóniszi kólonokat is.

A hullámzó daktilikus sorokkal petőfisen játszó *Szeptemberi elégia* utal – az ismert Janus Pannonius-i *Saját lelkéhez* című költeményt is felidézve – az ókori püthagoreusok elképzelésére, miszerint a Lélek a halál után elindul majd hosszú, magányos kozmoszbeli útjára: „Túlra, át a Tejúton... most sem vinne magával semmit.” A vers előbbi indítása mindeközben háttérre válik, a melléktéma pedig egyre erősebbé, ahogyan a költő festői képekkel adja vissza az őszi nyárban azt a hangulatot, amelyben jól látszanak – és egyben hallatszanak is! – az „Árnyékkal teleszórt, séták zajait fürgén kottázó kavicsok” is. Itt a verselés is figyelemre méltó. A szökökút „gyémántzáporában” a hulló esőcseppek kopogását remekül imitáló, a többségében daktilikus tetrapodiákat, valamint a két, három sorba tagolt hepta- és dekametereket inkább érzem hangsúlyszámláló tagolásúnak, mint csupán időmértékesnek; amennyiben minden sor 4 hangsúlyos hosszú szótagot is kap. A *Távoli rózsza* című vers öt verslábból álló, csonka hexameteireiben a mesterial kimunkált, hideg ércrózsa a Világ, sőt a világosság metaforája. A költő hamleti Otthon-csigaháza viszont a földi és a kozmikus sötétségben – ahol „ott lenn szörnyeteg alszik, elnyelné a világot” – csak sodródik, „mint tehetetlen, vízre utalt kavics”.

László Noémi verseiben a folyóvíznek („életáram”) kitüntetett funkciója van. Mert a *Tüske* címet viselő versciklusban – amely egy megkezdett, de be nem fejezett szonettkoszorú – ismét e sodródás emléke tűnik fel, a part keresése, a csigaház-otthon „gömbölyű vára” („mert rohanó víz mellett álltam mindig”). Az *Őszi szonettkoszorú* verseinek sztoikus önelemzése hatalmas tabló az addigi életútról, amelyet „gyászruha, fátyol, ing, babakelengye” fog össze, és amelyben egy párkapcsolatot „a sodrás játszva elvitt”. A verssorozat magányos önreflexió. A szonett-

Kocka (2008, akril, lakkfilc, vászon, 100 × 120 cm)

koszorúban nemcsak a rímek hajója viszi a verset, hanem érdemes figyelni a költői képeknek és motívumoknak szonetról szonetre haladó természetes evolúciójára is. Az első sorról – „Mint tigris bőre, villogunk az égre” – egy Salvador Dalí-festmény juthat eszünkbe (*Egy gránátalma körül röpködő méhecskétől kiváltott álom, egy pillanattal ébredés előtt*) – talán az égből előugró támadó tigrisek vibráló sárgasága keltene bennünk hasonló benyomást. László Noémi kiinduló témamotívuma, a nyarat még magában őrző őszi elmúlás azonban fokozatosan alakul át egy felbomlott párkapcsolat emlékeinek szürrealista-szimbolikus, pszichologizált képeivé, végül a halál, az emberi elmúlás utáni közös lét lehetőségeibe hajlik, amely a „szeretsz, szeretlek, hibáztál, hibáztam” önelemző megállapításába torkollik.

A *szív helye* című alkotásában József Attila *Ars poeticájának* híres sorával pöröl: „a mindenséggel mérje más magát”. Ugyanakkor a szerző szereti a versparafrázisokat palimpszesztussal is vegyíteni. Egy Vajda János-sorreminiszcenciával indít az *Éter* című költemény. Ám az ismert verssel ellentétben, László Noémi parafrázisában a „Montblanc csúcán a hó s a jég hideg. / Hogy lángra gyúljon, sosem éri meg.” Azaz többé fel nem olvad, mert az már egy „lezárt pillanat”. A költői metaforát, hasonlóan Vajdához, magára vonatkoztatja: „mert én állok a téli nap ködében” – ám ebből a képből feltűnik egy Szabó Lőrinc-versmotívum ellenkező előjelű megjelenítése, témainverzója. A *Semmiért egészen* híres verssora („bent maga ura, aki rab volt odakint”) László Noéminél a „kint maga ura, aki rab lesz odabent” palimp-

szesztus-sorrá alakul át. A világmindenségben is érvényes a Szabó Lőrinc-i posztulátum: „mindenki maga dönti el... sodor, vagy sodródik tovább”.

A szerelem, a nőiség csak közvetett motívumokban, elrejtve jelenik meg a kötetben. Néhol egy szép motívum-transzformációt is találunk. A szív, mint „fogyhatatlan, lágy kenyér, melynek végére ember sosem ér” gondolata a *Kalandregény* című vers egyik motívuma, amely, bár a *Nélkülem* soraiban is visszatér, itt azonban már a sors maga „az omlós égi vekni”.

A szerelmes alkotáslélektanát vizsgálja az *Értelen* című vers. A költő a szerelem magasztos fellángolásával állítja szembe elmúlásának pusztán fiziológiai folyamatát, kémiját: „amikor alkotsz, képzelepsz, dalolsz, tornyot növesztel, pedig csak néhány sejtben megváltozott a vegyjel”. A testi folyamatok, a megfogantatás lehetőségét pedig indulataiban is természetesen ábrázolja a *Szolid női vonal* kíméletlenül őszinte hangvétele.

László Noémi leggyakrabban használt költői képei: a sodró, áramló víz, és a föld, a part biztonsága, amely az előbbivel kontrasztot alkot. Az *Egy bolygó árnya* című elkezdett szonettsorozat inkább már a földhöz tapadt létmódot igenli. „Évszázadokig villan át e földön az, hogy rajta állt a talpam. Hátat fordítani nem akartam.” Láng Orsolya e vershez készített illusztrációja pedig felidézi Dalí *Lány az ablaknál* című festményét, a nő világot szemlélő alakját.

A *Föld*, a kötet címadó verse a lélek halál utáni sorsát kutatja, ismét felidézi a janusi kérdést: „azután hol leszek. Hallom-e, hozzám ha valaki szól. Megérezem-e, ha meglát valahol”. De a kozmoszból a Lélek ismét visszatérhet: „Pár lélekajtón visszajárhatok hozzád, fehér föld, foszló mindenem”. Jóllehet a lélek szabad, „fényes, halhatatlan”, de a test a földtől nem szabadulhat el. Bár Hérakleitosz óta tudjuk, hogy kétszer ugyanabba a folyóba nem léphetünk, a szárazföldre azonban igen. A *szív helye* című versben – némileg átalakítva – szintén ez a motívum jelenik meg, Tóth Árpád lebegő éteri verssorának (*Esti sugárkoszorú*) ellentétes értelmű parafrázisával: „Nekem a föld való, nem égi mása... Ha lehet, ereimben ő keringjen. Ha lehet, ne engedjen innen meglépni.”

Ehhez végül csak azt tehetjük hozzá, hogy ha ez a föld egyúttal a szülőföld is, akkor – László Noémi értékálló kötetével kezünkben – e földre lépni egyben kötelességünk is.

Diószegi Szabó Pál